

1. Referentie

Referentie	Fadil, N. (2002). Tussen 'Marokkaanse' en 'Moslim'. Over de etnische en religieuze identiteit van 'Marokkaanse' adolescente meisjes. <i>Tijdschrift voor sociologie</i> , 23, (2), 115-138.
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	0777-883X
Publicatievorm	Tijdschriftartikel

2. Abstract

In het kader van een licentiaatverhandeling (2000-2001) werd nagegaan hoe jonge meisjes die van meet af aan met een dubbele identificatie worden geconfronteerd (Belgisch/Marokkaans) zichzelf beschrijven. De onderzoeksvraag die hierbij centraal staat, is hoe ze zichzelf beschrijven, hoe zij zichzelf verhouden tot de lokale, direct observeerbare omgeving en welke processen werkzaam zijn in deze identiteitsconstructie.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Welzijn & gezondheid
Trefwoord(en)	Interculturaliteit, welbevinden

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Nadia Fadil Departement Sociologie Faculteit Sociale Wetenschappen K.U.Leuven Van Evenstraat 2B 3000 Leuven Tel: 016/ 32 30 50 Fax: 016/ 32 33 65 http://www.kuleuven.be/sociologie

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Hoe beschrijven jonge meisjes die van meet af aan met een dubbele identificatie worden geconfronteerd (Belgisch/Marokkaans) zichzelf, hoe verhouden zij zichzelf tot de lokale, direct observeerbare omgeving en welke processen zijn werkzaam in deze identiteitsconstructie? Hoe differentiëren en onderscheiden zij zichzelf van de categorie Belg? Hoe wordt de etnische identiteit door de meisjes zelf ingevuld?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Dit onderzoek werd volgens de interpretatieve onderzoekstraditie uitgevoerd. Hiervoor werden diepte-interviews afgenomen bij een 21-tal meisjes met een Marokkaanse achtergrond, waaronder één dubbelinterview. Deze meisjes werden bereikt aan de hand van een combinatie van een gerichte trekking en een sneeuwbalrekrutering. Om etnische en
--------------------	--

	religieuze diversiteit te garanderen werden de eerste conversatiepartners geselecteerd volgens het criterium Berberse/Arabische en hoofddoek/geen hoofddoek. Aan de hand van deze eerste contacten werd via de sneeuwbal methode verder gerecruteerd. Om het gesprek te voeren werd vertrokken van enkele fragmenten uit de jeugdroman 'Amel. Een Marokkaanse meisje in Nederland' (1989). De geselecteerde fragmenten werden door de meisjes gelezen waarna hierover een gesprek werd gevoerd. Om de gesprekken te analyseren werd gebruik gemaakt van de methode van de vertoog- of discoursanalyse volgens de benadering voorgesteld door Piret et al. (1996).
Onderzochte groep	21 meisjes met een Marokkaanse achtergrond
Bereik	/

7. Resultaten

Eerder Marokkaanse	Malika ziet zichzelf toch eerder als Marokkaanse. Haar Marokkaanse identiteit is onlosmakelijk met zichzelf verbonden. De term Marokkaans creëert niet enkel een symbolische scheidingslijn tussen de Belgen en de Marokkanen, maar bevestigt tevens een lidmaatschap van de Marokkaanse gemeenschap.
Zonder twijfel Marokkaanse	Ouiame maakt gebruik van verschillende naturalistische elementen om haar Marokkaanse zekerheid te gronden. Verschillende externe kenmerken, vooral de huidskleur, treden op als sociale indicator. De Belgische identiteit is louter functioneel. Het is een categorisering die niet wordt geïnternaliseerd, maar slechts wordt gebruikt wanneer het nodig is.
Moslim als enige zekerheid	Voor Latifa is de enige zekerheid haar godsdienst. Haar Marokkaanse identiteit associeert ze met haar afkomst maar haar gehele identiteit beperkt ze niet tot haar Marokkaans-zijn. In tegenstelling tot Malika en Ouiame heeft Latifa te maken met een instabiliteit van beide identiteitsbepalingen. Haar islamitische identiteit wordt hier als alternatief gepresenteerd waarmee ze zichzelf kan associëren.
Marokkaanse meisjes moeten maagd blijven	Voor Sarah lijkt de opvoeding een fundamentele rol te spelen in het Marokkaans-zijn. De belangrijkste ingrediënten zijn niet enkel de godsdienst, de culturele aspecten en het land Marokko, maar ook gedragsverschillen die het onderscheid moeten inbouwen tussen Belgen en Marokkanen (roken, alcoholconsumptie en seksuele betrekkingen). Radia specificeert dat jongens wel voorhuwelijks seksuele betrekkingen hebben. Ze keurt deze gedragingen in eerste instantie af, maar tracht ze te verantwoorden door te verwijzen naar een behoefte die jongens zouden hebben. Radia ziet het maagdevlies als een belangrijke indicator en niet het principe zelf van de maagdelijkheid.
Maagdelijkheid los van de Marokkaanse identiteit	Volgens Imane ligt de verklaring voor de vaststelling dat Marokkanen wel en Belgen niet maagd moeten blijven in de socialisatie. Het ligt aan de opvoeding. Latifa ondersteunt het maagdelijkheidsprincipe, maar benadrukt tevens dat het een bewust individuele keuze is. Ze tracht de maagdelijkheid los te koppelen van de sociale verwachtingen.
Etnische identiteit als verwijzing naar een afkomst	Uit de meeste gesprekken verscheen keer op keer een wil om een continuïteit te garanderen in de etnische identiteit. Imane tracht vooral uit respect voor haar ouders en niet zozeer uit angst voor sociale sancties met de stijlcodes rekening te houden. Fatima zou nooit met een Belg trouwen uit trouw en uit respect voor haar ouders. De ouders zijn de primaire socialisatoren, die niet enkel een affectieve zekerheid bieden, maar tevens het individu in haar etnische identiteit hebben opgevoed. Btissame zegt duidelijk dat nu de etnische identiteit van de partner misschien niet zo belangrijk kan lijken, maar dat later, eens de kinderen ter wereld komen, de sociale verhoudingen moeten worden gereproduceerd. In eerste instantie stelt ze dat ze het islamitische erfgoed, dat ze van haar ouders heeft gekregen, eveneens aan haar eigen kinderen wil doorgeven.
Islam als diacriticum of als afzonderlijke identiteit?	Khadija interpreteert godsdienst als een cultureel erfgoed. Ze ziet de islam als diacriticum: een groepspraktijk die in eerste instantie de groepsgrenzen legitimeert en de etnische identiteit in stand houdt. Latifa interpreteert de islam onmiddellijk op een individueel niveau. Tevens lijkt ze haar islamitische identiteit als sociale identiteit te beklemtonen. Het is meer dan enkel een leeg identiteitspatroon dat wordt overgeërfd, het is iets dat actief wordt ontdekt en herontdekt. Ze dissocieert duidelijk de islam van de Marokkaanse cultuur en evalueert de associatie negatief. Fatima toont hoe een dissociatie van de islamitische en Marokkaanse identiteit een legitimatie lijkt te kunnen bieden om een individualiseringstrend te ondersteunen: sinds haar islamitische bekering krijgt ze meer vertrouwen van haar ouders.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Fadil, N. (2002). *Eenheid in de diversiteit. Een cultuur sociologische studie naar de ethische identiteit van Marokkaanse adolescente meisjes*. Onuitgegeven licentiaatsthesis, K.U.Leuven, Faculteit sociale wetenschappen.

9. Samenvatting

In het kader van een licentiaatverhandeling (2000-2001) werd nagegaan hoe jonge meisjes die van meet af aan met een dubbele identificatie worden geconfronteerd (Belgisch/Marokkaans) zichzelf beschrijven. Door de media, het wetenschappelijk onderzoek en de buitenwereld worden deze meisjes immers als allochtonen of Marokkanen gecategoriseerd. Er werd nagegaan welke identificatie de 'Marokkaanse' meisjes zichzelf toekennen. De onderzoeksvraag die hierbij centraal staat is hoe ze zichzelf beschrijven, hoe zij zichzelf verhouden tot de lokale, direct observeerbare omgeving en welke processen werkzaam zijn in deze identiteitsconstructie. In deze ruime vraagstelling worden twee identificatiemomenten onderzocht. Het eerste moment betreft de differentiatie: er wordt nagegaan hoe zij zich differentiëren en zichzelf onderscheiden van de categorie Belg. Maar daarnaast verschijnt ook een moment van associatie met de imaginaire gemeenschap. In dit gedeelte zal de Marokkaanse identiteit centraal staan en wordt er getracht na te gaan welke bouwstenen worden aangereikt om de Marokkaanse identificatie te begrijpen.

Dit onderzoek werd volgens de interpretatieve onderzoekstraditie uitgevoerd. Hiervoor werden diepte-interviews afgenomen bij een 21-tal meisjes met een Marokkaanse achtergrond, waaronder één dubbelinterview. Deze meisjes werden bereikt aan de hand van een combinatie van een gerichte trekking en een sneeuwbalrekrutering. Om het gesprek te voeren werd vertrokken van enkele fragmenten uit de jeugdroman '*Amel. Een Marokkaans meisje in Nederland*' (1989). De geselecteerde fragmenten werden door de meisjes gelezen waarna hierover een gesprek werd gevoerd. Om de gesprekken te analyseren werd gebruik gemaakt van de methode van de vertoog- of discoursanalyse.

Wat vooral opvalt is de diversiteit in het gevoerde vertoog. Terwijl sommige meisjes een essentialistisch vertoog voerden over hun Marokkaanse identiteit, was het voor anderen eerder iets dat reflexief werd beleefd. Verschillende meisjes vonden fenomenen als maagdelijkheid belangrijk, maar legden daarin niet hun primaat om hun etnische identiteit te omschrijven. Een aantal meisjes omschreven deze elementen niet als diacritica. Voor hen is maagdelijkheid een individuele beslissing, en ze verzetten zich zelfs tegen de sociale connotatie ervan. Niet alleen voor maagdelijkheid, ook voor de islam werd deze sociale dimensie sterk afgewezen en werd de individuele keuze beklemtoond. De islam als religieus zingevingsysteem werd door sommige meisjes als een individuele ervaring omschreven. Maar belangrijker is het inzicht dat het ook als identiteit fungeert en wordt gedissocieerd van de etnische identiteit.

Wat door het onderzoek niet is kunnen vaststellen, is de afname van de Marokkaanse identificatie. Wat een aantal meisjes wel benadrukten was een dissociatie tussen beide maar geen islamitische identificatie ten nadele van de Marokkaanse. Sommige meisjes benadrukten hun islamitische identiteit, maar beiden erkenden ook een Marokkaanse eigenheid. Wanneer ze zich moslim noemen is dit niet te interpreteren als een afname van de Marokkaanse identificatie. Deze islamitische identiteit is te interpreteren als een individuele keuze die niet aan de genealogie is gebonden. Daar waar de Marokkaanse identiteit hen ruimtelijk situeert vertelt de islamitische identiteit welke individuele oriëntatie ze volgen. Het belangrijk gevolg van deze islamitische identificatie was vooral de legitimatie van de individualiseringstrend die zich duidelijk aftekende. Door hun islamitische identiteit naar voor te schuiven leken de meisjes een argument te vinden om tegen de wensen en verwachtingen van de imaginaire gemeenschap in te gaan en hun eigen keuze door te drukken.